

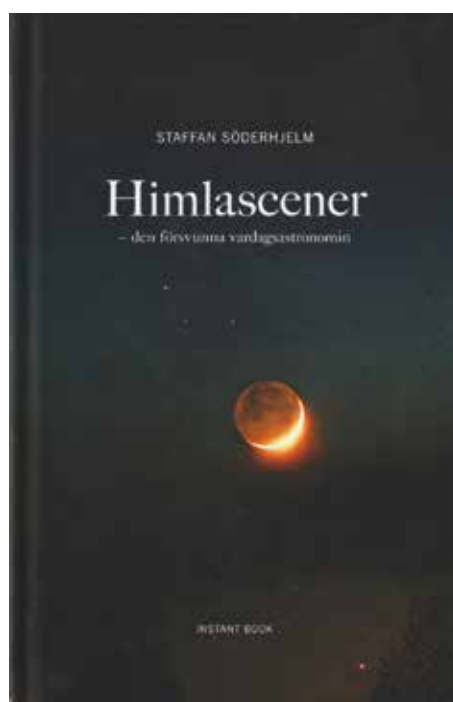
Upplev himlen!

Bok: Himlascener

Av: Staffan Söderhjelm

Utgiven av: Instant Books

Omfång: 149 sidor

Lundaastronomen Staffan Söderhjelm, som pensionär nu bosatt i det tyvärr inte längre så mörka Småland, började som amatörastronom i tonåren i Kiruna. Han blev sedan yrkesastronom, men är fortfarande verksam som amatör. Nu har han gett ut boken *Himlascener*, med undertiteln – den försvunna vardagsastronomi.

I den vill han förmedla hur man upplever himlen, med blotta ögat eller kanske med hjälp av en fältkikare. Det är inte alltid så lätt, våra natthimlar är ofta för ljusa som följd av den alltmer tilltagande belysningen. Det gäller att hitta en plats där mörkret är tillräckligt svart.

Boken har fyra avsnitt utöver en inledning, en epilog och ett appendix med en lista över åtskilliga intressanta händelser på himlen. I det första avsnittet får vi en genomgång av grundläggande astronomi, medan avsnitt två tar upp vad Staffan S kallar vardagsastronomi. Förr kunde i stort sett vem som helst lära sig hitta på en ännu mörk natthimmel. Men himlen förändras under en natt till följd av jordens rotation, och med olika årstider dyker nya stjärnor och stjärnbilder upp på natthimlen. Därtill flyttar månen och planeterna på sig bland stjärnorna, och stjärnfall, meteoriter, kan flamma upp när som helst. Satelliter och norrsken är andra himla-

fenomen, och emellanåt kan en ljusstark komet bli synlig, oftast utan att den varit känt tidigare – undantaget är Halleys komet. oftast utan att den varit känt tidigare, undantaget är Halleys komet.

I tredje avsnittet, det nog mest tunglästa med alla datum, redogörs för alla upptäckliga händelser på himlen: för- mörkelser av sol och måne, planeter som hamnat nära varandra eller månen på himlen (men förstås på stora avstånd i djupled), novor och supernovor m. m. Här finns också personliga intryck från olika begivenheter – vi upplevde båda den ovanligt långa totala solförmörkel- sen i Mauretanien 1973, och han tycker det är lite trist att han först fick känne- dom om den rejält ljusa novan i Svanen 1975 innan han såg den själv (jag hade bättre tur – men den hade förstås redan upptäckts i Japan några timmar tidigare).

I sista avsnittet sägas nutidens astro- logi med rätta, men helt rättvist sägs att forntidens astrologi var grunden för astronomi av senare årgångar.

Staffan Söderhjelm har åstadkommit en klart läsvärd bok. Fast det märks att den varit på gång ett tag innan den kom ut, himlascener från den redan gångna delen av 2025 finns med som väntade.

GUNNAR WELIN

Färgglad evolution för barn

Bok: Kaboom! – Från Big bang till människan

Av: Lisa Greene (författare) och Mia Nilsson (illustratör)

Utgiven av: Opal

Omfång: 48 sidor

Här har vi en faktabok för barn i försko- leåldern, som målar upp universums, jor- dens och livets utveckling med färgstarka bilder och lättförståelig text.

Boken börjar med Big Bang – med stjärnstoft, atmosfär, vattenånga – och följer utvecklingen genom pyttesmå cel- ler, urtidsdjur, massutrotningar, dägg- djur och till sist människan.

Fakta presenteras i korta avsnitt med tydlighet, ibland med faktarutor, och varje uppslag är rikt illustrerat.

Boken gör ett strålande jobb för sin målgrupp. Den lyckas med konststycket

att göra komplexa ämnen som univer- sums födelse, evolution och livets långa resa både tillgängligt och lockande för yngre barn. De glada, livfulla färgerna och de fina illustrationerna gör att varje uppslag känns inbjudande, och de visu- ella elementen förstärker texten snarare än att bara fylla yta.

Texten är lättförståelig utan att för- enkla ner till ett trist format – här finns nyanser, till exempel om tid, utrotning, förändring, och uppkomsten av livet – men språket hålls kort och koncentrerat.

För de allra minsta kanske vissa be- grepp kräver en vuxens hjälp att förklara fullt ut (t.ex. universums storlek och ti- dens gång i geologiska skalor), och bok- en rör sig snabbt över stora tidsrymder – det kan ibland kännas som att man hoppar mellan mycket stora steg på kort tid. Men det är också en styrka, då den

ger en helhetlig känsla snarare än att fastna i detaljer.

Sammanfattningsvis är detta en enga- gerande introduktion till evolution och universums historia och rekommende- ras varmt till alla barn som undrar vari- från vi kommer.

KATRIN ROS